

הרב דן יואל ליווי
רב דבית המדרש 'בית אליעזר יצחק'
ראש מערכת הכשרות או קיי OK

כשרות מחצלות הבאות מסין הנעשות לשם סכך

שאלה: מחצלות הבאות מסין שהדרך בבית חרושת לעשותן רק לווילון ולא לשיבה, מה דינן להשתמש בהן לסכך כשר לסוכה.

עלינו לבאר כמה נקודות:

א – היכא דעשאם במיוחד לסכך, דהיינו א – שאמרו לעובדים שזה לסכך, ב – עשו כמה פעולות מיוחדות במחצלות להראות שהן לסכך, ג – עשו אותן באופן שאינן נוחות לא לשיבה ולא לווילון.

ב – האם מחצלת שעשויה מַמְבּוּר מקבלת טומאה.

ג – חלק נעשה בחוט סינטטי וחלק נעשה בחוט של כותנה, האם זה נקרא דבר המעמיד שפסול לכתחילה היכא דמקבל טומאה.

ד – חוט כותנה האם הוא מקבל טומאה.

איתא במשנה (סוכה יט, ב): מחצלת קנים גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככים בה וכו', ומסקנת הגמ' דמחצלת קטנה סתמא לשיבה ומחצלת גדולה מחלוקת חכמים ור"א, חכמים סוברים סתמא לסיכוך ור"א סובר סתמא לשיבה. (ואגב לכאורה צ"ע במאי פליגי, דנימא מר כאתרי' וכו'). ומסקנת הראשונים דהלכה כחכמים. ואיתא ברש"י שם: מחצלת קנים – "קשה ואין נוחה למשכב". הרי דחכמים סוברים דהיכא דאין נוחה לשיבה סתמא לסיכוך. וכן הוא ברש"י לקמן ה' ע"א ד"ה גדולה – מעשה עבות (לשון גדיל) וקליעה מסככיין בה וכו' דאינה לשכיבה לפי שהיא עבה ואינה חלקה וכו', הרי דהיכא דאינה ראויה לשיבה סתמא לסיכוך. ועיין במשנה ברורה תרכ"ט ס"ק י"ד, דהיכא דאינה ראוי' כלל לשיבה לא אמרינן אפילו בקטנה דסתמא לשיבה וכ"ש בנידון דידן כששמו קרשים עליה לעשותה בלתי נוחה כלל לשיבה.

והנה בנידון דידן סתם עשייתן של המחצלות היא לא לשיבה אלא לווילון (Shade), ועלינו חובה לברר האם וילון מקבל טומאה.

הנה איתא בכלים (פרק כ"ז מ"ט) סדין ועשאו וילון וכו' טמא מגע, ואמרו בגמ' ביצה דף יד: אמר עולא (בהמשך לבד שעטנו) מפני מה אמרו וילון טמא (רש"י): מקבל טומאה ולא עשאוהו כא' ממחיצות הבית שאינן מקבלות טומאה) מפני שהשמש מתחמם כנגדו (רש"י): מתעטף בשוליו לפיכך יש תורת כלי עליו, וכיון דמתחמם כנגדו אסור לעשותו כלאים), הרי דכל דין קבלת טומאה בוילון קאי בוילון העשוי מסדין או בד אחר שאפשר להתעטף בו להתחמם, משא"כ וילון העשוי מקנים הוי רק כמחיצת הבית ואינו מקבל טומאה.

נמצא לנידון דידן, דווילון של קנים אינו מקבל טומאה

ואפילו את"ל מאיזה טעם שיהי' שמקבל טומאה, הרי כאן לא עשאוהו לשם וילון.

אמנם עדיין יש מקום עיון בזה לשיטת הרא"ש וכן מובא להלכה שם ברמ"א (משא"כ לשיטת המחבר), היכא דנהיגי לעשות מחצלת לשכיבה אפילו אמרו לאומן לעשותו לסיכוך אסור מטעם מראית עין, דמי ידע שאמרו לו לעשות לסיכוך.

והנראה בזה, די'ש כאן עדיין כמה טעמים להכשיר:

א. אכן זו דעת הרא"ש, אבל בבית מאיר (הובא בביאור הלכה או"ח סי' תרכט סעיף ו) מבואר דהרמב"ם ור"ן חולקים עליו וסבירא להו דמועלת אמירה לאומן.

שונה משאר מוצרים שהם עושים בכמה שינויים, (ב) תולה על הקיר שלט בסינית שאילו המחצלאות עשויות לשם סכך וכו' ולא לשם וילון.

ועיין בבירור הלכה שם דמביא הבית מאיר בנוגע מחצלת העשוי' למחיצה דאפשר להשתמש בו בתור סכך בזה"ז.

הרי יוצא מכל הנ"ל דאפשר להשתמש במחצלאות הנ"ל.

ומה ששמעתי שח"א בשיקאגו מפקפק על הנ"ל ופוסל אפילו בדיעבד, הרי כמה פעמים ניסיתי לדבר אתו ודחה אותי, ואתמהה למה יהי' פסול אפילו בדיעבד, הרי אפילו נניח שצריך לחשוש לדעת הרא"ש, הרי זה רק מפני מראית עין, וכ"ש מזה שאפילו נעשה לשם וילון אינו מקבל טומאה, דרך וילון של בד מקבל טומאה ולא וילון של קנים, ופשוט.

ב. נראה פשוט דסברת הרא"ש היא היכא שמקום עשיית המחצלת והשימוש בה הוא מקום אחד, דאז יש בו משום מראית עין, משא"כ פה דעשייתה בסין וההשתמשות בארה"ב, הרי במקום ההשתמשות אין חשש זה.

ג. זה דשייך מראית עין מטעם דמי ידע דאמרו לו הוא במקום שיש מנהג אבל במקומינו אין מנהג כלל לשבת עליו ומעטים משתמשים בו לוילון.

ד. והוא העיקר: כיון שעשו כמה שינויים דמוכח שהוא לשם סכך, וקשה לשבת עליו, וקשה להשתמש בו לוילון וכו' הרי לא שייך מי ידע וכו', ובפרט שמזמינים את זה ומוכרים אותו בעטיפה מיוחדת לשם סכך הרי כולם יודעים שנעשה לשם סכך.

וגם ליכא מליחש שדהאומן או העובדים יעשוה לשם וילון מכמה טעמים: (א) הרי זה

הסכמת הרח"ג ר' משה שאול קליין שליט"א מכית דינו של הנאון מרן בעל שבט הלוי שליט"א על הנ"ל

ראיתי הדברים האמורים לעיל בענין הכשר מחצלת והדברים נכונים. ולענין מעמיד יש להניח המחצלת באופן שהקנים מונחים על העצים ולא ע"י החוטים.

וע"ז באתי עה"ח

משה שאול קליין

הוספה לאחר זמן:

שנשתנה צורתו וכאילו אינן מגידולי קרקע", (ועיין במג"א סק"ג), ועיין בסק"ה דנשתנה צורתה הוי פסול דרבנן וה"ה צמר גפן (כותנה) יש בו פסול דרבנן של נשתנה צורתה, וכן הוא במשנה ברורה (שם).

אמנם החוטים הנ"ל הרי אינם עיקר הסכך, ולכאורה הם בטלים, אלא אם נאמר שהוי גדר של דבר המעמיד.

ומצינו דדבר המעמיד שהוא מקבל טומאה נדון בסימן ז' שם, ומסקנת הט"ז סק"י וסקי"א דמעמיד בדבר המק"ט אינו אסור זולת בסולם דשמא יבא להרבות בסולמות.

ועתה נשאר לנו לברר בענין החוטים דמקצת מהמחצלאות נעשו בחוטים של כותנה ומקצת נעשים בחוטים סינטיטיים.

והנה החוטים יכול להיות שיש להם דין של חבלים, ונפסק בשו"ע שם סעיף ה': "חבלים של פשתן פסולה של גמי וסיב כשירה". ועיין שם במג"א סק"ד שמביא דעת המ"מ שטעם הפסול הוא משום שינוי צורה, ומבואר יותר בשו"ע אדה"ז סק"ו: "שהחבלים אין מקבלים טומאה שאין להם בית קיבול אבל חבלים של פשתן ושל קנבוס אין מסככין בהן מפני

הסכך עצמו בדבר המקבל טומאה [אחרונים], עכ"ל. והוא תמוה, דהרי המ"ב בעצמו פוסק בסקי"ג דחבלים אינם מקבלים טומאה, ועכ"ל דהכא מיירי בחבלים מיוחדים המקבלים טומאה. ואגב, מקור דברי המ"ב הוא מהחיי אדם (סוסק"ל), אך החיי אדם אכן השמיט דין חבלים ואין אנו יודעים דעתו בענין חבלים.

ואיך שיהי, המ"ב אוסר לכתחילה לקשור הסכך בדבר המקבל טומאה, ומשמע לכאורה דבחבל שאינה מקבל טומאה מותר לכתחילה. אשר ע"כ נראה ברור דבחוט של כותנה שאינו מקבל טומאה מותר לכתחילה לקשור הסכך.

ועכשיו נשאר לברר מה דינו של הסכך העשוי מחוט סינטטי דהוי פסול לסכך, האם יש להחמיר עכ"פ לכתחילה שלא לסכך בהם משום דעשוי מדבר המעמיד שאינו כשר.

והעירני הרה"ג ר' משה שאול קליין שליט"א, דאם הסכך שוכב על העצים המעמידים אותו באופן שאין צורך בחוטים לקשרם הוי כשר לכתחילה, דלא הוי בכלל דבר המעמיד. ועיין בקובץ 'מבית לוי' (פסקים) מפוסק הדור הגאון ר"ש ואזנר שליט"א בעל שבט הלוי. ח"ד עמוד כג הערה 2) דמאריך בזה, ודעתו שחוטים של מחצלאות אינם נחשבים כמעמיד, ע"ש באורך.

דן יואל ליווי

בענין חוט כותנא במחצלאות

אינו ספר פסק אלא ספר ציון מקורות, ודעת רש"י לא הוזכרה במ"ב).

וחובה עלינו לברר ענין זה:

א – האם יש לחשוש לשיטת רש"י שלא הובאה ברוב הפוסקים.

ב – האם צריך לחשוש בכלל לשיטת רש"י נגד הרמב"ם.

ג – האם החוט שאנו עוסקים בו יש לו דין חבל הנ"ל או שמא המציאות שונה.

הנה שיטת רש"י לא הובאה לא בכ"י ולא ברמ"א, לא בט"ז ולא במג"א ולא בשו"ע אדה"ז, אלא לראשונה בפמ"ג א"א סק"ד וז"ל:

אמנם מסקנת המג"א היא או דמותר לכתחילה או שמותר בדיעבד.

ועיין בלשונו הזהב של אדה"ז סקי"ג שמביא כדעה הב' במג"א וז"ל: "וכל זה לכתחילה אבל בדיעבד שכבר העמיד את הסכך עצמו בדבר המקבל טומאה מותר לישב בה לכתחילה וכו'", עכ"ל.

הרי מבורר מדבריו דכל האיסור הוא רק במעשה, כלומר שהוא איסור גברא אבל לא איסור חפצא, והיינו שאין הפסול בעצם הסכך.

והנה כל ענין של דבר המעמיד מצינו לכאורה רק בפסול של מקבל טומאה ויש לעיין בזה.

וכמו"כ יש להסתפק האם פסול של דבר המעמיד הוא רק בפסול דאורייתא אבל בפסול דרבנן יש לומר שאינו אסור מכיון דהוי כמו גזירה לגזירה, וכבר נסתפק בזה בפמ"ג א"א סקי"א. אמנם בריטב"א (סוכה דף יא ע"ב) כותב בפשיטות דבכה"ג לא גזרו, ומוכח הריטב"א הנ"ל בכף החיים שם. הרי לפי דעת הריטב"א יוצא דמעמיד בחבל כותנה כשר לכתחילה.

ועיין במשנה ברורה (שם סק"ו בסופו) וז"ל: "אה"נ דלקשור הסכך עצמו בכלונסאות בחבלים ראוי ליהרר לכתחילה כיון שקושר

לעיל הוזכר שימוש בחוט כותנה לקשור בו את הסכך.

הנה הרה"ג רמ"ש קליין שליט"א הביא דעת רש"י שהובאה במשנה ברורה, שער הציון סי' תרכט סק"כ, ומוסיף וז"ל: "וכ"ש לשיטת רש"י דאסור מן התורה עיין סימן תרכט מ"ב סקי"ג ובשעה"צ סק"כ, עכ"ל.

והנה המעיין במ"ב שם יראה בעליל שרק מביא דעת הרמב"ם דאסור מדרבנן וציון למקור זה בשעה"צ (והמעין בהקדמת המ"ב יראה ברור דהפסק הוא במשנה ברורה ושעה"צ הוא "בו יצויין על כל דיבור ודיבור לדעת מבטן מי יצאו הפנינים האלו", הרי שהשעה"צ

מדברי רש"י האחרונים הוציאו, דחוט שהוא טווי מקבל טומאה, ולכן יש להקפיד להשיג חוט שאינו טווי.

אך המדייק היטב ברש"י יראה שזה אינו, שהרי מרש"י והגמ' משמע שיש ג' תנאים, ב' בעשי' וא' בשימוש: בעשי' – א' טווייה, ב' קליעה; ובשימוש – שיתלה אותו בצוואר בת עני לפחות. בעשי' כותב רש"י בפירוש דצריך טווי' וקליעה של ג' חוטים וזה מחמת שצריך את הקליעה כדי ליתן לו שם של אריג, וכמו שכתב רש"י בפירוש "וקליעתו זו היא אריגתו" עכ"ל, ולדוגמא כותב רש"י לעיין בתחילת הפרק ששם מדובר במשנה בדין חוטי צמר לענין הוצאה לשבת, ושם הובא בגמרא ענין חדש שאינו חוט, והוא "תיכי חלילתא".

ו"ל הגמ': תיכי חלילתא מאי א"ל אריג קאמרת כל שהוא אריג לא גזרו.

וכ' רש"י שם ד"ה תיכי חלילתא שרשרות של חוטין חלולות ועגולות וברש"י שם ד"ה כל שהיא אריג לא גזרו – לצאת בו בשבת דלענין חציצה לא חייץ דלא מצי לאהדוקי שפיר, עכ"ל.

הרי דמה שנקרא תיכי חלילתא אינו חוט, דחוט מיהדק ואסור לצאת בו בשבת. וכיון שלרש"י צריך להיות דומה לתיכי חלילתא בכדי שיהא נקרא אריג פשוט שאינו מדובר בסתם חוט. אבל סתם חוט אינו מקבל טומאה. ופשוט דהמושג קלעי' הוא דומה לאריג או לשרשראות ולא סתם חוט, ואיזה עני יתלה סתם חוט בצאוורי בתו? וכן מבואר לקמן במאירי בפירוש.

ועיין בערוך ערך קלע ב' בסופו: תנא קלוע כמין קליעה ודומה לשלשלת זהו הדס קורין לקלעותא בניתא מעשה עבות תרגום עובר קליעה, עכ"ל, הרי דקליעה הוי כמו הדס ולא סתם חוט.

מבואר מכל הנ"ל דצריך לפחות ג' חוטין דכל אחד טווי ולקלוע את הג' יחד ושיהי' דומה לשרשראות. וא"כ חוט א' טווי אינו נקרא מקבל טומאה בכלל, ואפילו שיהי' טווי מכמה חוטים.

והוי יודע שרש"י בשבת סד, א משמע חבלים שנטו וקלען מקבלין טומאה דהוה כאריג וחבלים דטהורים בלא נטו ומיהו זה בתולה בצוואר בתו, עכ"ל.

וצ"ע בלשונו אם נתכוון להלכה. ומ"מ הרי רוב הפוסקים לא הביאו שיטה זו, וח"ו לאמר שנעלמו מהם דברי רש"י מפורשים.

גם ידוע מ"ש הב"י באו"ח סימן י' וז"ל: דאע"ג דהרא"ש מפרש כפרש"י כיון דרש"י מפרש הוא ולא פסקן הוי הרמב"ם והרא"ש חד לגבי חד עכ"ל הנוגע לענינו. הרי דהב"י לא מחשיב דעת רש"י נגד הרמב"ם דהוי פוסק.

וכן הובא מ"ש הב"י ביד מלאכי (כללי רש"י ותוס' סימן ב). ועיין שדי חמד כללי הפוסקים סימן ח' סק"ט (בהוצאת קה"ת, דף 3628) שמסיק דהיכא דרש"י מפרש גמ' אינו להלכה, אבל אם כותב בפירוש לענין פסק כמו באיסור והיתר שלפעמים הדין בפירוש אז ודאי סברתו היא נחשבת כאחד מהגדולים עכ"ל. הרי דלא כל כך פשוט לסמוך על פירוש רש"י נגד דעת הרמב"ם.

אמנם יש לדון ע"ז מכיוון אחר, דספק אם זו אכן כוונת רש"י.

והוא בהקדם להבין היטב המבואר ברש"י וראשונים שם בגמ' שבת דף סד ע"א. דאיתא בגמ' שם וז"ל: אטו בגד לאו אריג הוא הכי קאמר מוסיף שק על בגד אף על פי שאינו אריג טמא למאי חזי אמר רב יוחנן שכן עני קולע שלש נימין ותולה בצוואר בתו, עכ"ל הגמ'.

וכתב רש"י שם ד"ה שק – הוא עשוי מנוצה של עזים שאף על פי שאינו אריג אלא קטע קטן עשה מנוצה של עזים לתלות בו בתי נפש לצוואר בתו טמא שדרכו בכך ותכשיט הוא וה"ק שהוא טמא משום אריג ואע"פ שאינו אריג.

וברש"י ד"ה קולע ג' נימין וכו' – ג' חוטין של מטוה של נוצה של עזים צבועה.

ובד"ה ותולה בצוואר בתו – וקליעתה זו היא אריגתו מאחר שהוא טווי כדאמרן גבי תיכי חלילתא בריש פירקין דקרי להו אריג והא דקאמר אע"פ דאינו אריג לאו אריג ממש.

ולכן חוטים הדקים אפילו קליעין אין דרך לעדותן בתורת תכשיט מתוך דקותן.

ומוכרח מהמאירי שצריך תנאי ג', שתולהו בצוואר בתו, וכן מפורש בפמ"ג שם שמדגיש ענין זה וכותב וז"ל: "ומיהו זה בתולה בצוואר בתו" עכ"ל.

היוצא מכל הנ"ל שהחוטים שלנו אינם בכלל שיטת רש"י הנ"ל.

ולכל היותר הי' אפשר לאמר דחבלים קלועים פסולים לסכך, אבל חוטים מאן דכר שמי'?

היוצא מכל הנ"ל, דהרש"י הנ"ל אינו שייך לעניננו כלל מכמה טעמים:

- א – רוב הפוסקים הגדולים לא הביאוהו.
- ב – לדעת הרבה פוסקים אין לפסוק דין מדברי רש"י כשהוא נגד הרמב"ם היכא שהוא רק מפרש הגמ' ולא פוסק פסק הלכה.
- ג – והעיקר: המציאות של חוטים דיין אינו המציאות של רש"י המוזכר בשעה"צ.
- ד – ויש להוסיף עוד: שעה"צ אינו ספר פסק כמו המ"ב שהוא ספר פסק והשעה"צ רק מראה מקום ובמ"ב לא הובאו דברי רש"י אלה.

יותר מזה מצינו שחבל שיש בו קליעה בלא טווי' או טווי' בלא קליעה אינו מקבל טומאה וכן מפורש בתוס' הרא"ש בשבת דף סד ע"א שם ד"ה חבלים, וז"ל: חבלים ומשיחות אע"פ שהוא טווי טהור שאינם לא קלועים ולא ארוגים אלא כרוכים החוטים יחד זה סביב זה ולא הוי כעין אריגה אבל קליעה שהחוטים נכנסים אלו לתוך אלו כעין אריגה שהערב נכנס לתוך השתי, עכ"ל.

הרי דחוטים שלנו אינם מקבלים טומאה כלל אע"פ שהם טוויים מפני שאינם קלועין. וכן הוא במאירי שם שחבלים אינם מקבלים טומאה ע"ש. וז"ל המאירי: "אבל חוטין עצמן שקלעם אין מקבלים טומאה לא מתורת תכשיט שאין דרך לעדות בחוטין כלל ואפי' כקליעה מתוך דקותם ולא מתורת אריג" וכו' ע"ש. וממשיך שם: "אבל חבלים ומשיחות הואיל ואין בהם טווי ואריג אין מיטמאין כלל ואף על פי שיש בהם קליעה שלא טמאנו קליעה בשק אלא מתורת תכשיט... שהחבלים אין בהן קליעה או שאינם טווי", הרי מבואר מדבריו א. שצריך טווי וקליעה בכדי לקבל טומאה. ב. שצריך תנאי שילבשו החבל בתורת תכשיט,

התגלות בליל יוה"כ

פעם אחת בליל יוה"כ אחר כל נדרי בא [הרה"ק בעל ישמח משה זצוק"ל] לחדרו להתבודד שמה כדרכו, וראה את הרה"ק ר"ר שמעלקא בהקיץ, והבין יען כי עשה כמעשיו, שדרש ברבים כדרכו של אותו צדיק וקדוש לעורר העם לתשובה, על כן נתגלה אליו.

(תהלה למשה)